

**DEFTER BEYAN SİSTEMİNİN GELİR VERGİSİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ:
SERBEST MESLEK KAZANÇLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

THE EFFECT OF LEDGER DECLARATION SYSTEM ON INCOME TAX: A
RESEARCH ON SELF-EMPLOYED INCOME

İsa KARACAN

Mali Müşavir, İşletme Anabilim Dalı / Muhasebe Finansman Bilim Dalı
Financial Advisor, Department of Business Administration / Department of
Accounting and Finance
isakrcn@gmail.com

ORCID ID: orcid.org/0000-0001-6569-4275

Makale bilgisi | Article Information

doi.org/10.5281/zenodo.7404709

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 3 Aralık / 3 December

Kabul Tarihi / Date Accepted: 5 Aralık / 5 December

Yayın Tarihi / Date Published: 6 Aralık / 6 December

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Aralık / December

36

Bu Makaleye Atıf İçin/To Cite This Article: Karacan İsa (2022). Defter beyan sisteminin gelir vergisi üzerindeki etkisi: Serbest meslek kazançları üzerine bir araştırma. *IJESOS International Journal Of Educational and Social Sciences* 1(1), 36-64.

İntihal: Bu makale turnitin.com yazılımınca yazar tarafından taranmıştır.
İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned with turnitin.com by writer. No
plagiarism detected.

İletişim:

E-posta: editor@ijesos.com
Web: www.ijesos.com

DEFTER BEYAN SİSTEMİNİN GELİR VERGİSİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: SERBEST MESLEK KAZANÇLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA¹

Öz:

1 Ocak 2018'de yürürlüğe giren Defter Beyan Sistemi, ülkemizde serbest meslek erbapları, basit usul mükellefleri ve işletme hesabı esasına dâhil olan mükelleflerin kâğıt üzerinde tuttıkları defter kayıtlarını elektronik ortamda tutabilme ve burada depolama imkânı getirmiştir. Defter beyan sisteminin; kısacası mükelleflerin vergisel işlemlerinin elektronik ortamda kayıt altına alınması ve burada saklanması amacıyla geliştirilmiş bir sistem olduğu söylenebilir. Bu çalışma ile Malatya ilindeki Defter Beyan Sistemine geçen mükelleflerin gelir vergilerinde meydana gelen değişikliklerin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında Malatya ilinde Defter Beyan Sistemine geçen 100 mükellef ile yüz yüze görüşülerek bu mükelleflerin 2014-2018 yılların arasında tahakkuk eden gelir vergisi tutarları ve mükelleflerin sistem hakkındaki görüşleri esas alınarak elde edilen veriler yorumlanmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda araştırmanın sonucunda Malatya ilinde 2014 ve 2018 yılları arasında faaliyet gösteren serbest meslek erbaplarından toplanan veriler ve yüz yüze görüşmeler doğrultusunda Defter Beyan Sisteminin gelir vergisi üzerindeki etkisi tespit edilememiştir. Elde edilen bulgulara göre Defter Beyan Sisteminin bir yıldır uygulanmasından dolayı gelir vergisi üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı söylenebilir. Fakat yapılan sözlü görüşmelerde gelir ve giderlerini daha önceki yıllarda beyan etmeyen basit usul mükelleflerin Defter Beyan Sistemini kullanmasıyla birlikte gelir ve giderlerini sisteme eksiksiz girdikleri, bilgileri Defter Beyan Sistemine kaydetmeleri sonucunda basit usule tabi olma mükellefiyetinden çıkarak işletme defterine geçtikleri, hatta bilanço usulüne tabi oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca mükellefler ile yapılan görüşmelere bağlı olarak Defter Beyan Sistemini getirilmesiyle birlikte bürokrasi masraflarının azaldığı da söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Defter Beyan Sistemi, Gelir Vergisi, Serbest Meslek Kazancı

THE EFFECT OF LEDGER DECLARATION SYSTEM ON INCOME TAX: A RESEARCH ON SELF-EMPLOYED INCOME²

Abstract:

The ledger declaration system, which was enacted on January 1, 2018, has enabled the electronic records of the ledger records held by self-employed persons, simple procedure taxpayers and taxpayers involved in the operation account to be able to keep their books electronically and store the bookkeeping operations in an electronic environment. It can be said that the ledger declaration system was developed for the purpose of recording and storing taxpayers' tax transactions in electronic environment. In this study, it is aimed to determine the changes in income taxes of taxpayers who have entered the ledger declaration system in Malatya province. Within the scope of the study, 100 taxpayers who entered the ledger declaration system in Malatya were interviewed face-to-face and the data obtained on the basis of the income tax amounts accrued between the years of 2014 – 2018 and the opinions of taxpayers about the system were interpreted. According to the data obtained, no effect of the ledger declaration system was detected on income tax between the years of 2014-2018 in Malatya province. It can be said that since the ledger declaration system has been implemented for a year, it has no effect on income tax; however, simple procedure taxpayers, who did not declare their income and expenses in previous years, entered the system completely with the use of the

¹ Bu makale yazarın aynı adı taşıyan 2019 tarihli Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

² This article is produced from the author's 2019 Master's thesis of the same name.

ledger declaration system. Taxpayers subject to the simple procedure as a result of recording the information in the ledger declaration system have entered the business ledger. Some of them were even found to be subject to balance sheet procedure. It can also be said, as a result of negotiations with taxpayers, that the costs of bureaucracy decreased with the introduction of the ledger declaration system.

Key Words: Ledger declaration system, income tax, Self-employment.

GİRİŞ

İnsanların tarım ile birlikte yerleşik yaşama geçmeleri ve toplu halde yaşamının gerektirdiği ihtiyaçların, hizmetlerin ve sosyal giderlerin karşılanması için yöneticiler vergi toplamaya başlamış ve ilk vergiler meydana gelmiştir (Arıkan, 2022). Güçlenen krallıkların hayata geçirdikleri yasalarla vergiler kurumsallaşmış ve çağımızdaki vergi düzeninin temelleri oluşmuştur. İlk çağ döneminde savaş hallerinde toplanan vergiler düzensizken, kamusal giderlerin artmasıyla birlikte halktan düzenli vergi alınmasına gidilmiştir. Gelir vergisi ilk defa Napolyon savaşlarını finanse edebilmek için savaş vergisi adı altında İngiltere’de geçici olarak alınmıştır. Toplum ihtiyaçlarının değişmesine bağlı olarak Devlet tarafından alınan vergi, giderleri karşılamakla yetinmeyip aynı zamanda Devletin sosyal ve ekonomik hayata müdahale aracı olmuştur. Zamanla zorunlu bir kamu yükümlülüğü haline gelen vergi, farklı isimler altında da olsa yönetimler tarafından halktan alınmıştır. Verginin ülkemizdeki tarihsel gelişimi 18. Yüzyılın ortalarına dayanarak Osmanlı devletinin yenileşme ve modernleşme çabalarıyla eş zamanlıdır. Şer-i vergiler ve örfi vergiler den oluşan Osmanlı vergi sistemi iki gruba ayrılmaktaydı. Zekât, öşür ve cizyeden oluşan şer-i vergiler ve savaşlar neticesinde ülkelerden alınan örfi vergiler Osmanlı vergi sistemini oluşturmaktaydı. Osmanlı Devleti’nde ilk mali teşkilat I. Murat döneminde 1359-1389 yılları arasında kurulmuş ve 1838 yılında Osmanlı Devleti’nde Maliye Nezareti oluşturulmuştur. 1914 yılında temettü vergisine geçilmiştir. Bu vergi sistemi Fransız Patent vergisine benzemektedir. Osmanlı Devleti’nin yıkılması ve Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasıyla, öşür vergisi ve temettü vergisi yerini kazanç vergisine bırakmıştır. II. Dünya Savaşı sırasında çeşitli kesimlerden olağanüstü vergiler alınmıştır. Bunların dikkat çeken örneklerinden biri azınlıklardan alınan varlık vergisidir. 1949 yılında Alman vergi yasaları incelenerek Kurumlar ve Gelir Vergisi ile Vergi Usul Kanunu onaylanmış olup 1950’de uygulamaya başlanmıştır. Çağlar boyunca çeşitli şekillerde toplanan vergiler zamanla değişim içerisinde olmuştur. Gelişen teknoloji ile birlikte ekonomik işlemleri kayıt altına alma şekilleri de değişmiş ve böylece defter sisteminden elektronik sisteme geçilerek daha güvenilir kayıt ortamı oluşturulmuştur (Arıkan, 2020). Ocak 2018’ de yürürlüğe giren Defter Beyan Sistemi ile birlikte serbest meslek erbapları ile işletme hesabı esasına göre defter tutan ve basit usule tabi olan mükelleflerin elektronik ortamda kayıtlarını tutması sağlanmıştır (<https://www.defterbeyan.gov.tr/tr>). Sistem ile hedeflenen

vergisel ve ticari faaliyetlerin elektronik ortamda kayıtlanması ve bu sayede bürokratik işlemlerin ve maliyetlerin azaltılmasıdır. Bu sistem ile kayıt dışı ekonomi ile de etkili mücadelenin gerçekleştirileceği düşünülmektedir (Arıkan, 2021). Hem zamandan tasarruf sağlaması hem de bürokratik işleri en aza indirmesi beklenen Defter Beyan Sistemi ile internetin söz konusu olduğu her noktadan vergisel ve ticari işlemlerin kayıtlanabilmesi sağlanmaktadır. Defter Beyan Sistemi ile Kırtasiyecilik maliyetlerini azaltması, defter tasdik maliyetlerini ortadan kaldırması, defter muhafaza etmekten kaynaklanan maliyetlerin olmaması ve fatura, makbuz gibi belgelerin elektronik ortamda oluşturulması amaçlanmıştır. Defter Beyan Sisteminin amaçladığı bu hedeflere ne kadar ulaşabildiğini test etmek ve gelir vergisi üzerinde herhangi bir etki oluşturup oluşturmadığını tespit etmek çalışmamızın amacını oluşturmaktadır. Bu amaçla bu çalışmada Malatya ilinde faaliyet yürüten 100 serbest meslek erbapları ile görüşülmüş gelir vergisi beyannameleri incelenmiş olup 2014-2018 yılları arası 5 yıllık veriler dikkate alınmıştır.

Geçmişten günümüze gelene kadar tarih boyunca değişim gösteren vergi sistemi kamu harcamalarını finanse etme amacı gütmektedir. Rasyonel bir vergi sistemi sayesinde bölgesel dengesizlikler giderilerek, makroekonomik amaçların gerçekleşmesi hedeflenmektedir. Tek bir vergi sisteminin olmadığı günümüzde Türk vergi sistemi de çok vergili sistem sınıflamasındadır. Türk vergi sistemi gelirden alınan vergiler, harcamadan alınan vergiler ve servetten alınan vergilerden oluşmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde verginin tanımı yapılarak, verginin amacı ve Türk vergi sisteminden bahsedilerek vergi çeşitlerine değinilecektir. 1.1. Verginin Tanımı Genel bir tanım yapılacak olursa vergi, devletin kamunun ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla gerçek kişilerin ya da tüzel kişilerin gelirleri, servetleri ve harcamaları üzerinden hükümlerle gücüne dayanarak tek taraflı, karşılıksız ve zorunlu olarak aldığı paylardır (Eker,2004:117). Tanım incelendiğinde verginin beş temel özelliğinin öne çıktığı görülmektedir (Bodur, 2012:5). Bunlar

- Parasal bir yükümlülük
- Karşılık içermeme.
- Hukuki güç temellidir ve zorunluluk
- Belirlenmiş kurallara göre toplanma.
- Kamu yararına olan harcamaların karşılanması amacı taşımazdır.

Türkiye’de yıllara göre bütçe gelirlerinin büyük çoğunluğunu vergi gelirlerinin oluşturduğu görülmektedir. Devletin kamu hizmetlerini ve kamuya ait etkinlikleri sürdürebilmesi, bu doğrultuda kamuya ait ihtiyaçlara cevap

verebilmesi noktasında vergi en büyük gelir kaynağıdır ve bütçe gelirleri içerisindeki verginin payı sürekli artış göstermiştir.

1. Yazın Taraması

Vergi; devletin kamu hizmetlerini karşılanması amacıyla gerçek ve tüzel kişilerden, kanun yoluyla karşılıksız ve zorunlu olarak toplanan para şeklindeki iktisadi varlıkların tanımıdır (www.gib.gov.tr). Devlet vergi yoluyla yüklendiği mali görevleri yerine getirebilmeyi amaçlar (Akdoğan, 2007:118). Vergilendirmenin temelinde kamu harcamalarının finansmanının karşılanması amaçlanmakta olup, mevcut kaynakların etkin ve verimli kullanılması ayrıca farklı toplumsal yapı ve sektörler içinde vergi dağılımının dengelenmesi hedeflenir. Yine bunlara ek olarak rasyonel bir vergi sistemi, bölgesel dengesizliklerin giderilmesi ve makroekonomik amaçların gerçekleştirilmesinde önem arz etmektedir (Gökbunar, 1998:1). 5 Vergi gelirleri, mali olan amaçlar ve mali olmayan amaçlar olarak kullanıldıkları alanlar bakımından 2'ye ayrılırlar. Verginin birinci işlevi olan mali amacı, mali gücüne göre herkesten vergi geliri sağlayarak kamu harcamalarını karşılamaktır. Ancak bu yapılırken rekabet eşitsizliği yaratmadan, vergi tarh ve tahsilinin ucuza mal edilmesi ilkesine uyarak, piyasa mekanizmasına zarar vermeden, milli gelirdeki değişimle uyumlu şekilde vergi geliri elde edilmelidir. Yani vergi sisteminde eşitlikten ziyade adaletli vergi dağılımı yapılarak çok kazananlardan çok vergi az kazananlardan az vergi alınmalıdır. (Yüce,2004). Devletin vergi toplama amaçları kamu ihtiyaçlarını karşılanması dışında, mali olmayan, sosyal ve iktisadi giderleri karşılamak ayrıca bazı çıkar gruplarını korumakla birlikte ekonomiyi yönlendirmek, adaletli bir gelir dağılımı oluşturmak şeklinde sıralanabilir. Enflasyon ve deflasyonla mücadelede bir araç olarak kullanılabilen vergi, sermaye birikimlerinin oluşturulmasında, ihracat ve ithalat ile ilgili kararların alınmasında, bölgesel kalkınma kararlarının alınmasında etkili bir araçtır (Kırbaş, 1991). Yine vergilendirme yoluyla devlet stratejik öneme sahip savunma, enerji, tarım gibi sektörlerin kalkınması için teşviklerde bulunabilir (Şen ve Sağbaş, 2016:25). Vergi yükü kavramını ödenen vergiler ile gelir arasındaki oran ilişkisi açıklar (Çakır vd., 1993:172). Ülkenin kamu maliyesi ile ilgili verilecek yargıda önemli bir belirti olan vergi yükü kavramı, ülke ekonomisine ait kaynakların "devlet veya devlete bağlı kamu kuruluşları tarafından vergi ve benzeri isimler altında" alınan miktarlarını belirtir (Bilici, 2003:155). 1.3. Türk Vergi Sistemi Vergi sistemi, dar anlamda, merkezi idare tarafından toplanan vergileri ifade ederken aynı zamanda bu özellikte sayılabilecek ödemeleri de ifade eder. Geniş anlamda ise, yerel yönetimler ya da diğer kamu kurumlarının topladığı vergi ve bu nitelikteki ödemeler, merkezi idarenin topladığı vergilere dâhil edilmesi olarak tanımlanmıştır. (Akdoğan,2009: 173). Ana değişmez ilkeler olarak vergilendirme, tarihimizdeki tüm

anayasalarda temel ve değişmez ilkeler olarak yer almıştır. Vergilerin tüm vatandaşlardan ödeme güçleri doğrultusunda ancak; kanunla düzenlenerek alınabileceği 1876 Anayasasında yer alan ilkedir. 1924 Anayasasında verginin tanımı yapılmış ve kanuna bağlı olarak alınacağı 6 belirtilmiştir. 1961 Anayasasında ise vergi toplumun kamu giderlerini karşılamak için mali gücüne göre ödemekle yükümlü olduğu parasal değer olarak tanımlanmış, 1982 Anayasasında ise vergi ödevi başlığı ile ilkeler genişletilerek vergi yükünün adaletli bir şekilde dağılımı ve bu dağılımın dengeli bir şekilde gerçekleşmesi maliye politikasının sosyal amacı haline gelmiştir. Kurum kazançları da gerçek kişilerin kazançlarının yanı sıra verginin önemli bir konusudur. Vergi türleri vergilendirilen konu unsuruna bağlı olarak sınıflandırılarak yapılacak çalışmalar için en uygun vergi sistemi oluşturulmuştur. Vergi sitemleri 3'ü bir ayırım yapılarak incelenebilir (Öncel vd., 2003:226):

1. Gelir dâhilindeki vergiler
2. Servetten toplanan vergiler
3. Harcamalardan alınan vergiler

Gelir, bireylerin ödeme gücünü tespit etmek için esas alınan kıstaslardan birisidir ve bireyin sahip olduğu ekonomik kaynakların ölçütüdür (Akdoğan, 1999:232-233). Literatüre bakıldığında kaynak teorisi ile net artış teorisi şeklinde geliri tanımlayan iki farklı teorinin olduğu görülmektedir. Kaynak teorisi Alman iktisatçı Freidrich Von Hermann tarafından ileri sürülmüştür. Bu teori gelirin; belirli bir kaynağa bağlı olarak düzenli sağlanan, üretim faktörlerinin üretim sürecine katılması ile oluşan değerler toplamı olduğunu söylemektedir. (Turhan,1998:117). Yani üretim faktörü dahil olmadan gerçekleşen menfaatler ve kazançlar gelir sayılmaz (Şenyüz vd., 2017:3). Sürekli olmayan bahis, piyango, başış vb. gelirler, üretim faktörünün üretim sürecine katılmasının karşılığı olmadığından dolayı gelir olarak değerlendirilmez (Edizdoğan, 1989:117). Burada önemli olan gelirin nasıl isimlendirildiği değil, niteliğidir (Şenyüz vd.,2017:4). İktisatçı George Van Schanz tarafından geliri açıklayan diğer teori de safi (net) artış teorisidir. Servetteki her türlü fiili artış, safi (net) artış olarak tanımlanmaktadır (Tosuner ve Arıkan, 2011: 13). Bu teoriye bakıldığında gelir, gerçek şahsın belirli bir tarih içindeki tüketim harcaması ile tekrar o dönemdeki varlıklarında oluşan net artışlar şeklinde açıklanmaktadır (Kızılot ve Taş, 2013:183). „Burada gerek devamlılık arz eden gelirler gerekirse sermayede meydana gelen değer artışları, başış, miras, kumar, milli piyango gibi elde edilen ve sürekliliği olmayan değerler de gelir olarak sayılmaktadır“ (Ediz doğan, 2013:279). Ülkelerin önemli bir gelir kaynağı olan gelir vergisi, temelinde eşitliğin sağlanması kaygısı güder. Burada anlatılmaya çalışılan gelir vergisi

mükellefi olan kişileri herhangi bir ayırım yapmadan kazandıkları gelirlere göre vergilendirilmesini anlatır. Gelir vergisine konu olan gelirin evrensel bir tanımı olmamakla birlikte en yaygın kabul edilen tanım, bireyin belirli dönemlerde tüketim gücünde meydana gelen net artış olduğu söylenebilir. Gelirin tanımı ve amaçları dikkate alındığında ortaya çıkan özellikleri aşağıdaki şekilde sıralanabilir: Gelirin Şahsiliği; gelir vergisi sadece medeni kanun çerçevesinde tanımlanmış gerçek kişilerin gelirlerine uygulanır. Medeni ehliyet, yaş vb. unsurların gelir vergisine etkisi söz konusu değildir. GVK'ya göre bağımsız bir kişiliğe sahip olan, sermaye sorumluluğu esası temelinde kurulan şirketlerden „gerçek olmayanlara ait gelirler, gelir sayılmamakta, kolektif şirketlerin paydaşları yani ortakları, adi komandit firma ortakları ile sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin. Komandite ortaklarının gelirleri şahsi gelir hükmünde kabul edilmektedir“ (mevzuat.gov.tr). Gelirin Genelliği; ülkede yaşayanların, sosyal sınıf ayrımı gözetmeksizin, gelir ve mallarının vergi tutarını ödemek mecburiyetindedir. Devletin kamu hizmetlerinin „faydaları tüm topluma yani ülke geneline yönelik ve sınırlandırma olmadan tüm halkın yararına“ sunulduğu için, bu ilke ülke sınırlarında yaşayan şahısların vergi yüküne katılmasını öngörmektedir (Aksoy, 1998:247). Gelirin Yıllık Olması; gerçek kişilerin gelirlerinin bir yıllık dönemler şeklinde vergilendirilmesidir. Kanuna göre gelirin yıllık olması „gelirin, belirli bir takvim dönemi dâhilinde elde edilen kazanç ve iratların net tutarı“ olarak ifade edilmektedir (Şenyüz;2001:8). Hak ve yükümlülüklerin yıllar itibariyle tekrarlanıyor olması, vergi uygulamasında takvim yılının esas alınmasının sebebidir. Yıl içerisinde yapılan faaliyetlere ilişkin haklardan o yıl içerisinde faydalanılırken yükümlülükler de aynı şekilde her yıl tekrar edecek ve her yıl o yıl içerisindeki faaliyetlere ilişkin beyanname verilecektir (Saraçoğlu, 2017:10). Uygulamada 12 aylık süreyi kapsayan fakat başlama ve bitiş faaliyetleri aynı olmayan özel hesap dönemleri de kabul edilmektedir. Bu durum mükelleflerin faaliyetlerinin özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Örnek verilecek olursa kışın yoğun faaliyet gösteren oteller verilebilir. Bu oteller faaliyetlerinin en aza indiği yaz mevsimlerinde dönem sonu işlemlerini daha kolay ve doğru gerçekleştirebilecekleri için Maliye Bakanlığı'na başvurarak kendileri için 12"şer aylık özel hesap dönemi isteyebilirler (Şenyüz vd., 2017:7). Ölüm, iflas, yeniden işe başlama gibi durumlarda eksik faaliyet durumu söz konusu olabilir. Burada sürdürülen faaliyet 12 aydan azdır. Eksik olan süreler kıst hesap dönemi kabul edilir. Gelir Vergisinin Beyan Esası; kural olarak mükellefin beyanına dayanır ve mükellefin kazandığı gelirin, idareye kendisi tarafından bildirilmesidir. İdare tarafından beyanın doğruluğu ile birlikte bu beyanın kanunlara uygunluğu da denetlenir. Gelirin Safi Olması; gerçek ve safi tutarından vergilendirilmesidir. Tespit edilebilen, bunu yaparken defter, belge ve kayıtlara dayanan gelir gerçek gelirdir. Örneğin, diğer ücretler vergilendirilirken gayrimenkul sermaye iratlarında götürü gider yönteminin

uygulanmasında gerçek gelirden sapmalar görülmektedir (Saraçoğlu, 2017:12). Safi gelir, gayri safi gelir üzerinden o gelirin elde edilmesi amacıyla gerçekleştirilen giderlerin veya zarar edilmesi durumunda gelirden zararın düşülmesi durumunda kalan tutardır (Saraçoğlu;2017:12) Gelirin Elde Edilmiş Olması; vergiyi ortaya çıkaran olayın gelirin elde edilmesi olduğunu açıklar. Kanuna göz atıldığında; "tahakkuk, hukuki tasarruf ve ekonomik birikim ile tahsil hususlarının" benimsendiği görülmektedir (mevzuat.gov.tr). Muhasebeleştirme açısından elde etme kavramını tahsil ve tahakkuk esasına dayalı olarak açıklayabiliriz. Tahsil esası; gelirin nakit şekilde veya ayın biçiminde malvarlığına dahil edilmesidir. Tahsilin Nakden gerçekleşmesi, kazanç ve iradın nakit para şeklinde elde edilmesidir. Kazanç veya irad banka hesabına yatırılır ise bu hesaben tahsildir. Aynen tahsil, para dışındaki hizmetlerin ya da malların verilmesi biçiminde bedelin ödenmesidir (Şenyüz vd.,2017:7). Tahakkuk esasında ise bazı kazanç ve iratların elde edilmesi tahsil esasının yanı sıra tahakkuk yani kesinleşme esasına da bağlanmıştır. Tahakkuk, gelirin tutar ve mahiyet açısından kesinleşmesi yani gelirin ödenmesi gereken safhada olmasıdır. İşletme yaptığı satışların bedelini tahsil etmese bile satışın gerçekleştiği tarihte defterlerine kaydeder ve gelir elde etmiş sayılır. Alacağın kesinleşmiş olması esastır (Şenyüz vd., 2017:8)

Vergi borcu üzerine terettüp eden şahıs, vergi kanunlarına göre vergi mükellefi olarak tanımlanmıştır. Kanuna göre vergi mükellefi gerçek kişilerdir. Gelir vergisinde şahsılık esastır. "Gelir Vergisi Kanunu mükellefleri tam mükellef ve dar mükellefiyet" olarak iki gruba ayırmıştır (mevzuat.gov.tr/). Vergi mükellefiyetini iki guruba ayrılmasındaki temel ölçüt mükellefin Türkiye sınırları içerisinde yerleşmiş olup olmamasıdır. "Bir takvim senesinde ülkemiz içerisinde ve ülkemizin dışından elde ettikleri kazanç ve iratların hepsi üzerinden gelir vergisine tabi tutulan mükellefler tam mükellef olarak adlandırılırlar" (mevzuat.gov.tr/). Gelir Vergisi Kanunu'nun 4. Maddesinde şu ifade geçer "İkametgâhı yerleşim yeri Türkiye"de olanlarla bir takvim süresi dâhilinde Türkiye"de devamlı bir şekilde altı aydan uzun süre yaşayanlar, Türkiye"de yerleşmiş ikamet etmiş sayılırlar" denilmektedir (mevzuat.gov.tr). Tam mükellefiyette 2 durum öne çıkmaktadır: Türkiye"de yerleşik duruma göre ikametgâhın Türkiye"de bulunması ve bir takvim dönemi içerisinde devamlı altı aydan fazla süreyle Türkiye"de oturulması. İkametgâhı Türkiye"de olanlar Türkiye"ye yerleşmiş kabul edilirler ve bu kişiler için tam mükellefiyet söz konusudur. Bir takvim yılında altı aydan fazla süreyle Türkiye"de oturanlar yerleşmiş kabul edilirler ve tam mükellefiyete tabidirler. Resmi daire veya müesseseler veya merkezi Türkiye"de olan kurum-kuruluşlara bağlı olan işleri münasebetiyle yabancı şehirlerde oturan Türk vatandaşlar tam mükellef kabul edilirler. Eğer bu kapsamdakiler buldukları ülkede gelir vergisi veya benzeri vergilere tabi iseler, söz konusu

kazanç ve iratlarından ayrıca vergilendirilmezler. Yine Gelir Vergisi kanununun 5. Maddesine göre "belli ve süreklilik göstermeyen görevler veya iş için Türkiye'de bulunan doktorlar, iş adamları kamu personelleri ve bu duruma benzer diğer kişiler tahsil, tedavi, istirahat veya gezi amacı dâhilinde gelen kimseler ile zorunlu olarak alıkonulmuş veya bulunmuş olanlar memlekette yarım yıldan uzun süre bulunsalar bile" gelir vergisi talep edilemez. Türkiye'de yerleşik olarak bulunmayan, ancak elde ettiği gelirin bir parçasını Türkiye sınırlarında kazanan gerçek şahıslar dar mükellef adı altında adlandırılırlar. Burada vergilendirme, mükelleflerin yurt içinde elde ettiği geliri kapsamaktadır. "İkametgâhı Türkiye'de olmayanlar ve bir takvim yılı içinde 6 aydan uzun süreyle Türkiye'de kalmayanlar", yerleşik sayılmazlar ve dar mükellef kabul edilirler (Saraçoğlu,2017: 13-16). Yani buradaki ölçüt Türkiye'de yaşadığı süredir.

Gelir Vergisi Kanunu'nun ilk maddesine göre, Gerçek olan şahısların elde ettikleri gelirleri verilendirme açısından gelir vergisine tâbidir. Gelir bir gerçek şahsın belirli bir dönem içerisinde genellikle bu süre bir takvim yılından elde ettiği, özel vergilendirme dönemleri hariç takvim senesi dâhilinde kazandığı kazanç ve iratların net değeridir. (mevzuat.gov.tr). Yine Gelir Vergisi Kanunu'nun 2. maddesi dâhilinde gelir grubuna giren kazanç ve iratlar şu şekildedir: 1. Ticarî kazançlar, 2. Ziraî kazançlar, 3. Ücretler, 4. Serbest meslek kazançları, 5. Gayrimenkul sermaye iratları, 6. Menkul sermaye iratları, 7. Diğer kazanç ve iratlar.

"İşletmelerin yapmış olduğu faaliyetlerden (ticari veya sinayi) doğan kazançlar ticari kazanç olarak adlandırılır." (mevzuat.gov.tr). Kanunda yapılan bu tanıma bakıldığında bir gelirin ticari kazanç sayılabılmesinin koşulu faaliyetin ticari ve sinai olmasıdır. Gelir Vergisi Kanunu'nda yapılan ticari kazanç tanımı içerisinde geçen sinai faaliyet kavramı imalat ve üretim işleri neticesinde artık değer oluşturma faaliyetidir. Ticari kabul edilmesi gereken icraatlar ise Gelir Vergisi Kanunu'nun 37. maddesinde açıklanmıştır:

1. "Maden, kireç ve taş ocakları, çakıl ve kum istihsal alanları ile tuğla ve kiremit harman alanlarının işletilmesinden;
2. Coberlik ten meydana gelen işlerden;
3. Özel şahıslara ait mektep ve hastaneler gibi işletmelerin faaliyetinden;
4. Gayrimenkullerin satım, alım ve inşaat işleriyle sürekli bir şekilde işletenlerin kazançlarından;
5. Şahsı adına ve hesabına menkul kıymet satışı ve alımı ile sürekli bir şekilde ilgilenenlerin bu işlemlerinden;

6. Satın alınan veya trampa suretiyle iktisap olunan arazinin iktisap tarihinden itibaren 5 yıllık süre içinde parsellenerek bu süre içinde ya da daha sonraki yıllarda kısmi olarak veya komple satışından; dolayı edinilmiş kazançlar.

7. Diş protezciliğinden dolayı kişilerin elde ettikleri kazanç.” Ticari faaliyetlerin özelliklerine baktığımızda ticari faaliyetin müteşebbisler tarafından yapıldığını görürüz. Müteşebbisler ticari faaliyetin her türlü risk ve sonucuna katılan kişilerdir. Ticari faaliyetin bir diğer özelliği ise bağımsız gerçekleştirilmesidir. Yine ticari faaliyet devamlı ve bir takvim yılı içerisinde birden fazla yapılması, ticari faaliyetin bir diğer özellikleridir. Örnek verecek olursak kişinin tek bir araç alıp bunu satması ticari faaliyettir ancak bu faaliyet süreklilik arz etmediği için elde edilen kazançlar ticari kazanç değildir, arzi kazançtır (Şenyüz vd.,2017:14). Gelir Vergisi Kanunu’nun 37. Maddesine göre „„Kolektif ortaklıklarda ortakların, adi ya da eshamlı komandit ortaklıklarda komandite ortakların ortaklıktan doğan kardan aldıkları oranlar şahsi ticari bir kazanç şeklinde ifade edilir““ (<https://www.mevzuat.gov.tr/>). Kollektif ortaklıklar gerçek kişi ortakları aracılığıyla vergilendirilirler. Ortakların almış oldukları paylar şahsi ticari kazanç kabul edilirler ve VUK’na göre 1. sınıf tüccar kabul edilerek bilanço esasına göre defter tutmalıdırlar. Bu ortaklıkların uğraş konularına bakılmaksızın ortakların kazançları ticari kazanç sayılmaktadır. Kollektif ortaklıkların Gelir Vergisi Kanunu 52. Maddeye göre zirai faaliyet ile uğraşmaları durumunda elde edilen kazanç ticari kazanç, kanunun 62. Maddesine göre serbest meslek ile uğraşmaları durumunda elde edilen kazanç serbest meslek kazancıdır. Komandit ortaklıklarda ise mevzuatta iki tipten bahsedilerek, adi ortaklıklar şahıs ortaklığı, sermayesi paylara bölünmüş komandit ortaklıklar da ise sermaye ortaklığı olarak açıklanmıştır. Adi komandit ortaklıklarda „„komandite ortağın kazandığı geliri ticari bir kazanç sayılırken, komanditer ortağın elde ettiği geliri menkul sermaye iradi““ olarak sayılmıştır (gib.gov.tr). Sermayesi paylara bölünmüş komandit ortaklıklarda ise ortaklardan biri veya birkaçı borçlara karşı sınırsız sorumluyken, diğer ortaklar taahhüt etmiş oldukları sermaye payından sorumludurlar. Bu ortaklıklar kurumlar vergisi mükellefidirler. Adi ortaklıklar ise gerçek kişi olmamakta tüzel kişilikleri de bulunmadığından gelir vergisi veya kurumlar vergisine tabi değildirler. Ortakları aracılığıyla vergilendirilirler ve elde edilen kazanç ticari kazanç sayılmaktadır. Ancak ortaklığın faaliyetine göre bu durum değişmektedir. Ortaklık ticari faaliyet ile uğraşıyorsa kazanç ticari kazançtır ve basit usul ya da gerçek usule tabidirler. Ortaklık zirai faaliyetle uğraşıyorsa Gelir Vergisi Kanununun 52. Maddesine göre zirai işletme işleten gerçek kişiler çiftçi olarak kabul edilerek kanunun zirai faaliyetlerle ilgili düzenlemelerine tabidirler. Ortaklık serbest meslek faaliyeti ile ilgileniyorsa bu faaliyetten doğan kazançlar serbest meslek kazancıdır (Saraçoğlu,2017:20-23). Gelir vergisini incelediğimizde bu vergiye dâhil olan

kişilerin kazancın belirlenme usulü açısından iki başlığa ayrılmaktadır (mevzuat.gov.tr/): 1. "Gerçek usulde gelir vergisine tabi olanlar 2. Basit usulde gelir vergisine tabi olanlar"

2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada Malatya ilindeki Defter Beyan Sistemine geçen mükelleflerin gelir vergilerinde meydana gelen değişikliklerin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca araştırmaya katılan kişilerden elde edilen bilgiler doğrultusunda Defter Beyan Sisteminin kırtasiye ve bürokrasi giderlerini azaltıp azaltmadığının tespitide amaçlanmıştır.

3 Araştırmanın Kapsamı, Yöntemi ve Kısıtları

Araştırmanın kapsamı Malatya ilinde faaliyet yürüten serbest muhasebeci mali müşavir, avukat ve diş hekimliği faaliyeti gösteren 100 adet serbest meslek erbaplarıdır. Bu araştırmada serbest meslek faaliyeti yürüten mükelleflerin 2014-2018 yılları arasındaki gelir vergisi beyannameleri incelenmiş ve 5 yıllık veriler dikkate alınmıştır. Araştırma yöntemi olarak nitel araştırma yöntemlerinden görüşme yöntemi seçilmiş ve yine nitel veri toplama yöntemi olarak yüz yüze görüşme yoluyla yapılandırılmış görüşme metodu tercih edilerek veriler toplanmıştır. Araştırmaya katılanlara yöneltilen sorular ise; Defter Beyan Sisteminin Gelir Vergisi Üzerine Etkisinin Oldu mu ? Defter Beyan Sisteminin Maliyetleri Azalttı mı ? Görüşme, önceden belirlenmiş ve ciddi bir hedefe yönelik yapılan, karşdakine soru sorma yöntemiyle yanıtlar alan etkileşime dayalı bir nitel araştırma yöntemidir. Yapılan görüşme ise; görüşme soruları önceden hazırlanır. Görüşmeci bu plana göre görüşme yapar (Yıldırım ve Şimşek, 2005:119-120).

Yapılacak olan çalışmanın bazı sınırlılıkları da söz konusudur. Bu sınırlılıklar aşağıda belirtilmiştir: 56 1. Araştırmanın Malatya ili ve bu ildeki serbest meslek erbapları ile sınırlandırılması 2. Bu serbest meslek erbaplarının Avukat, Mali müşavir ve Diş Hekimleri ile sınırlandırılmıştır. Diğer serbest meslek erbaplarının birden fazla faaliyette bulunmasından dolayı araştırma dışı tutulmuştur. 3. Araştırmanın serbest meslek erbaplarının 2014-2018 yılları arasındaki gelir vergisi beyannameleri ile sınırlandırılması da ayrı bir kısıttır.

4. Araştırma Bulguları

Çalışma kapsamında Malatya ilinde serbest meslek faaliyeti yürüten avukat, mali müşavir ve diş hekimlerinin 2014-2018 yılları arasındaki gelir vergisi beyannameleri incelenmiştir. Bu doğrultuda 100 adet veriye ulaşılmıştır. Serbest meslek erbaplarına ait verilerin 30 adedini avukatlar, 38 adedini mali müşavirler, 32 adedini diş hekimleri oluşturmaktadır.

4.1. Avukatlara Ait Bulgular

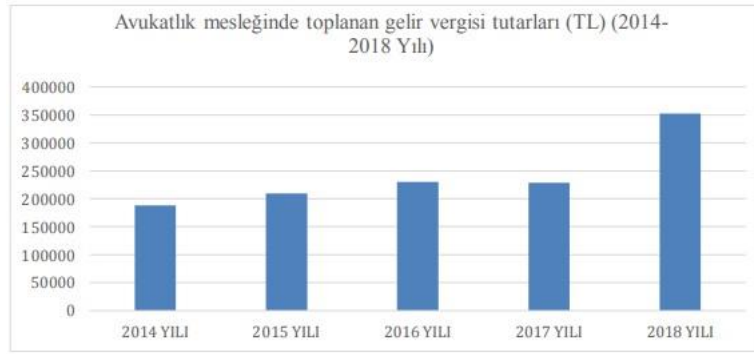
Avukat gerçek veya tüzel kişilerin birbirleri ile ya da kamu ile aralarında ortaya çıkan uyuşmazlıklardan dolayı bilgisine ve desteklerine başvuru yapan kişilerdir. Herhangi bir kamu kurumu ya da özel kurumda bağımlı çalışmadığı müddet Serbest meslek erbabı olarak bilinirler. Gelir vergisi kanununa tabidirler. Avukatlar Defter Beyan Sistemini 2018 yılından itibaren kullanmaktadır Avukatlara ait 2014-2018 yılları arasındaki beş yıllık gelir vergisi beyannameleri incelendiğinde Malatya ilinde 30 adet avukata ulaşılmıştır. Mükelleflere ait gelir vergileri yıllar itibari ile tablo 4.1’de gösterilmiştir.

Tablo 4.1. Avukatlara Ait 5 Yıllık Gelir Vergisi Miktarları

MÜKELLEF	2014 YILI	2015 YILI	2016 YILI	2017 YILI	2018 YILI
x1	7.351,45	2.770,14	9752,84	9.219,63	23.800,37
x2	1.364,05	1.480,65	Matrahsız	Matrahsız	4.097,05
x3	Matrahsız	2.070,55	664,07	Matrahsız	4.731,68
x4	669,88	7.081,95	4.657,53	2.465,27	1.084,21
x5	2.992,99	13.442,60	6.079,43	8.744,25	
x6	4.084,89	2.745,95	4.894,60	1.536,10	2.028,88
x7	3.014,47	5.580,08	14.489,16	1.432,11	4.294,77
x8	1.828,91	1.994,30	1.334,77	2.990,93	4.197,77
x9	8.076,49	9.540,47	3.350,38	1.339,09	1.613,50
x10	3.976,92	2.352,46	4.665,45	3.699,87	258,43
x11	5.964,11	9.749,12	7.916,88	5.929,77	10.231,48
x12	2.719,92	Matrahsız	8.665,52	2.548,69	44.240,09
x13	87679,91	87070,11	45.265,20	107.267,86	129.537,01
x14	3.433,66	3.946,58	3.495,88	3230,42	30.044,00
x15	Matrahsız	594,61	950,82	185,76	152,32
x16	437,07	Matrahsız	2.520,95	872,36	2.164,24
x17	7.194,10	4.180,48	2.920,27	1.528,03	3.176,57
x18	5.615,34	2.352,46	51.162,71	34.652,87	15.547,51
x19	3.778,75	3.275,83	5.885,42	930,68	5.805,72
x20	620,64	1.015,99	1.280,36	1.396,36	ZARAR
x21	Matrahsız	1.129,07	2.192,99	463,00	1.023,56
x22	30.627,15	32.033,83	33.983,50	26.322,41	55.661,52
x23	945,79	1.132,27	1.178,25	1.884,28	1.154,47
x24	1.217,80	1.217,42	1.897,68	750,11	Matrahsız
x25	8.828,31	5.449,57	1.724,08	783,53	1.866,80
x26	1.460,63	4.669,68	2.516,79	2.875,12	1.901,21
x27	412,19	848,94	4.221,23	338,19	Matrahsız
x28	1.585,02	1.262,79	1.404,42	2.132,51	533,58
x29	1.285,04	Matrahsız	ZARAR	Matrahsız	1.552,01
x30	1.136,08	494,48	908,89	2.753,11	1.462,43
TAHAKKUK EDEN VERGİ TOPLAMI	188.188,21	209.482,38	229.980,07	228.272,31	352.161,18

Malatya ilinde avukatlardan toplanan gelir vergisi tutarlarına göre 2014 yılında 188.188,21 TL, 2015 yılında 209.482,38 TL. 2016 yılında 229.980,07 TL, 2017 yılında 228272,3 TL ve son yıl 2018 yılında ise 352.161,31 TL’dir. Vergisel boyutta sürekli bir artış olmuşken 2017 yılında toplanan vergide

düşüş meydana gelmiştir. Bunun sebebinin 15 Temmuz darbe girişimi ve ekonominin kötüye gitmesi olduğu düşünülmektedir. Sosyal boyutta düşünülecek olursa avukatlara olan desteğin artması ülkedeki dava konularının arttığının belirtisidir ve bu artış anlaşmazlıkların arttığının göstergesidir. devlete ödenen gelir vergisi 2014 yılına göre sürekli artış gösterdiği gözlemlenmektedir istatistiklere göre avukatlara Ait 5 Yıllık Gelir Vergisi Miktarlarının toplamaları alınmıştır. Avukatlık mesleğinde malatya ilinde toplanan gelir vergisi tutarının 2014 yılında 188.188,21 TL iken, 2015 yılında ve 2016 yılında normal bir artış gösterirken 2017 yılında düşüşe geçmiştir. Bu düşüşün sebebi 2016 yılında meydana gelen darbe girişimi ve akabinde ekonominin kötüye gitmesidir. 2018 yılına baktığımızda ise 2014 yılına oranla neredeyse yüzde yüzlük bir artış meydana gelmiştir.

Şekil 4.1: Avukatların gelir vergisi tutarları (2014-2018)

Avukatlık mesleğinde toplam gelir vergisindeki yüzdesel değişim şekil 4.2'de gösterilmiştir.

Şekil 4.2. Avukatlık mesleğinde toplan gelir vergisindeki yüzdesel değişimi

4.2. Mali Müşavirlere Ait Bulgular

Atıf / cite: Karacan İsa (2022). Defter beyan sisteminin gelir vergisi üzerindeki etkisi: serbest meslek kazançları üzerine bir araştırma. *IJESOS International Journal Of Educational and Social Sciences* 1(1), 36-64.

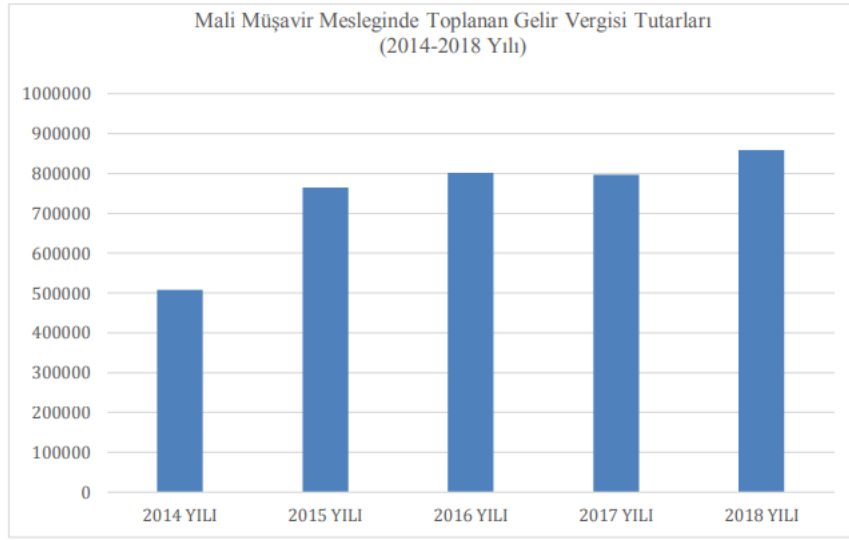
İster tüzel şirket isterse şahıs işletmeleri olsun mali işlemlerini yönetebilmek için mali müşavirler ile sözleşme yapıp işletmelerin ticari işlemleri takibin de destek alırlar. Defter Beyan Sistemini 2018 yılından itibaren kullanan Mali müşavirlerin gelir vergisi tutarları 2014-2018 yıllarında ödediği vergi rakamları tablo 4.4'teki gibidir. Mükelleflere ait bilgilerin verilmemesinin nedeni vergi mahremiyetidir.

Tablo 4.4. M. Müşavirlere Ait 5 Yıllık Gelir Vergisi Miktarları

MUKELLEF	2014 YILI	2015 YILI	2016 YILI	2017 YILI	2018 YILI
X1	Matrahsız	7.947,77	13.239,85	7.413,25	10.405,73
X2	23.477,84	22.820,93	20.524,21	117.136,48	184.561,71
X3	7.684,92	Matrahsız	8.118,74	8.438,80	22.701,12
X4	27.021,62	48.960,99	41.204,86	60.608,79	42.328,02
X5	8.841,37	13.953,56	17.192,08	14.942,14	10.918,08
X6	42.614,14	48.049,25	41.155,16	15.979,59	48.508,48
X7	4.074,84	11.558,70	15.810,27	15.339,21	14.376,00
X8	13.481,32	13.841,32	20.497,51	17.636,09	21.254,83
X9	6.762,73	Matrahsız	Matrahsız	Matrahsız	1.711,21
X10	1.591,81	5.987,56	10.643,70	11.793,25	14.990,39
X11	25.255,25	32.092,10	34.696,48	29.397,01	34.422,61
X12			384,58	Matrahsız	1.548,00
X13	39.079,14	37.968,34	11.563,52	15.606,69	21.123,54
X14	6.066,42	6.828,49	6.011,24	7.596,14	5.990,17
X15	3.683,24	3.812,28	4.605,77	4.942,58	3.315,22
X16	46.386,37	41.358,98	77.106,85	64.941,05	52.293,90
X17	2.215,75	6.686,53	5.643,87	7.662,42	8.994,83
X18	11.394,30	18.382,95	18.382,95	9.968,04	18.922,45
X19	21.830,86	26.442,83	26.442,83	14.195,65	11.017,42
X20	58.485,18	81.112,38	84.747,94	75.840,08	45.685,91
X21	16.478,61	15.740,14	24.524,90	18.867,33	20.916,53
X22	4.796,34	11.708,88	11.708,88	5.195,57	305,47
X23	23.148,48	22.596,24	24.848,29	27.902,30	37.123,15
X24		5.326,06	7.058,97	7.940,43	9.788,12
X25	29.810,84	41.781,96	38.127,61	31.939,64	17.335,32
X26	12.466,42	16.192,89	9.002,30	10.300,28	9.986,11
X27	1.175,07	8.009,42	7.179,95	1.856,08	1.162,83
X28	18.120,73	39.010,06	30.324,58	39.051,26	46.691,27
X29	29.810,84	41.781,96	38.127,61	31.939,64	17.335,32
X30	10.286,83	8.528,27	15.940,32	11.875,35	6.984,23
X31	3.931,17	4.570,35	5.933,21	4.992,40	9.168,79
X32	10.180,42	11.504,71	11.794,67	11.668,67	10.028,61
X33	13.652,62	9.035,89	8.399,27	9.594,32	15.931,77
X34	12.110,77	27.868,84	37.821,45	17.589,67	16.643,97
X35	23.368,31	25.504,83	18.724,26	17.882,17	19.459,31
X36	15.290,85	13.769,30	12.799,79	16.813,38	24.703,27
X37	21.127,50	30.294,09	20.852,06	19.758,08	17.247,73
X38	16.082,86	34.865,47	19.794,49	12.186,49	2.804,49
TAHK. EDEN VERGİ TOPLAMI	507.269,20	764.545,12	800.935,02	796.790,32	858.685,91

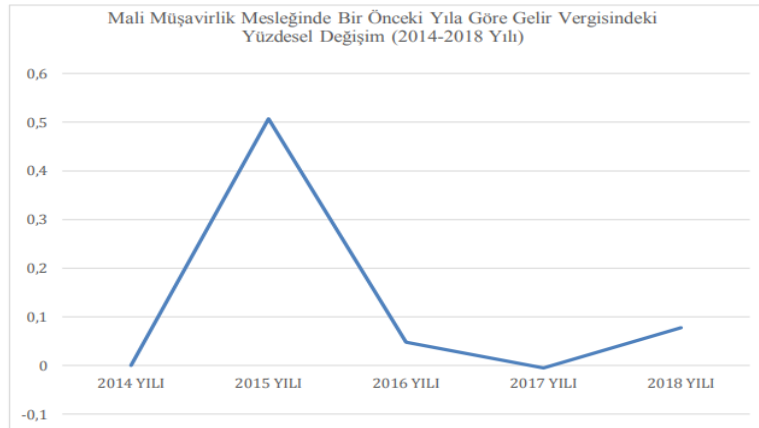

Tablo 4.4’te Malatya ilinde faaliyet gösteren mali müşavirler ile görüşülerek tahakkuk eden gelir vergisi tutarları alınmış olup vergi mahremiyetinden dolayı isimleri belirtilmemiştir. Toplanan veriler sonucunda mali müşavir meslek grubundan toplamda 2014 yılında 507.269,20 TL, 2015 yılında 764.545,12 TL, 2016 yılında 800.935,02 TL, 2017 yılında 796790,32 TL ve son olarak 2018 yılında 858685,91 TL gelir vergisi toplanmıştır. Toplanan gelir vergisi tutarlarına bakıldığında yıllar arasında düzenli bir orana bağlı artış ya da azalış bulunmadığı gözükmemektedir. Yıllar itibari ile toplanan vergilerde bir düzenli bir artış ya da azalış oranının bulunmaması 2018 yılında Defter Beyan Sisteminin gelir vergisine etkisini rakamsal olarak ölçülemediği görülmüştür.

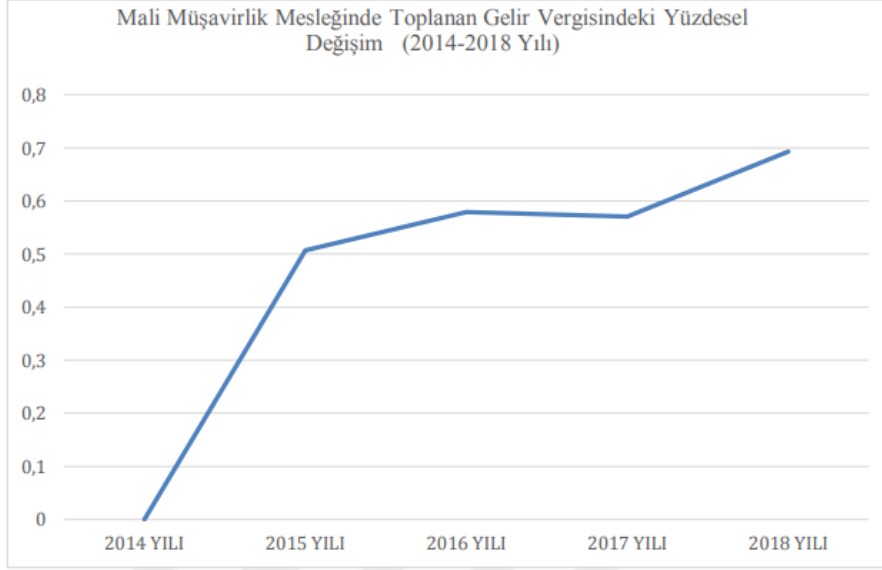
Şekil 4.4. Mali müşavir mesleğinde toplanan gelir vergisi tutarları

Şekil 4.4’e bakıldığında serbest meslek erbabı olan mali müşavirlerin gelirlerinin sürekli arttığı sadece 2017 yılında minimal oranda vergi oranında düşüş olduğu ve devletin tahsil ettiği verginin sürekli artış gösterdiği 2017 yılında ise minimal bir düşüş olduğu gözlemlenmektedir.

Şekil 4.5. Mali müşavirlik mesleğinde bir önceki yıla göre gelir vergisindeki yüzdesele değişim

Mali müşavirlik faaliyeti gösteren mükelleflerin 2014- 2018 yılları arasında yüzdesel değişime bakıldığında 2015 yılında %50, 2016 yılında %7, 2017 yılında minimal bir düşüş ve 2018 yılında %10 yakın yüzdesel oranda bir değişim olduğu ve bu değişimlerde bir oran bulunmadığı için 2018 yılındaki gelir vergisi tutarları üzerinden bir fark hesaplanmamıştır bu etkinin ölçülebilmesi için Defter Beyan Sistemini minimum üç yıl faaliyette olması gerekir. Mali müşavirlere ait gelir vergisindeki 5 yıllık değişim şekil 4.6'deki gibidir.

Şekil 4.6. Mali müşavirlik mesleğinde toplanan gelir vergisindeki yüzdesel değişim

Çalışmamızda incelenen meslek grupları içerisinde 2014-2018 yıllarında toplanan vergi rakamlarına bakıldığında 3.728.725,57 TL ile en yüksek vergiyi ödeyen grubun mali müşavirler olduğu göze çarpmaktadır. Mali müşavirlerle görüşüldüğünde bunun nedeninin kazançlarının yüksek olması ve yasalarda getirilen sınırlamaların etkisinin olduğu belirtilmiştir.

4.3. Diş Hekimlerine Ait Bulgular

İnsanların sağlıklı bir hayat sürdürebilmeleri için faaliyet gösteren diş hekimleri özel ve kamu kurumlarında kendi adlarına ya da başkaları adına faaliyette bulunmaktadır. Kendi hesabına çalışan diş hekimleri vergilendirme işleminde serbest meslek erbabı sayılırlar. Malatya ilinde yaptığımız araştırmada diş hekimlerine ait 2014- 2018 yıllarına ait gelir vergisi beyannameleri incelenmiş olup sözlü görüşmeler ile de veriler elde edilip yorumlanmıştır Bir diğer serbest meslek erbabı olan diş hekimlerine ait gelir vergisi rakamları ise tablo 4.7 gibidir.

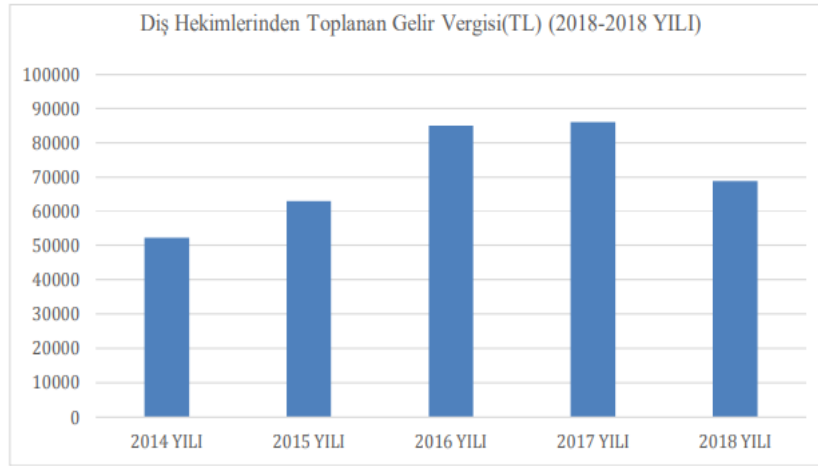
Atıf / cite: Karacan İsa (2022). Defter beyan sisteminin gelir vergisi üzerindeki etkisi: serbest meslek kazançları üzerine bir araştırma. *IJESOS International Journal Of Educational and Social Sciences* 1(1), 36-64.

Tablo 4.7. Dış Hekimlerine Ait 5 Yıllık Gelir Vergisi Miktarları

MÜKELLEF	2014 YILI	2015 YILI	2016 YILI	2017 YILI	2018 YILI
X1	88,47	200,34	Matrahsız	Matrahsız	Matrahsız
X2	205,68	5,26	377,75	497,03	508,73
X3	Matrahsız	1.784,45	918,2	340	1635
X4	1.556,10	1.158,52	1.721,16	1.830,27	405,82
X5	Matrahsız	Matrahsız	Matrahsız	Matrahsız	Matrahsız
X6	4152,76	4262,88	4.528,26	4.979,49	13.596,23
X7	1.272,14	2.223,06	6.993,45	9.814,78	10.460,43
X8	157,54	342,08	Matrahsız	73,72	3.907,03
X9	11.243,53	4.720,84	6.096,84	Matrahsız	Matrahsız
X10	445,26	570,62	8,87	701,94	771,67
X11	2.413,80	2.830,61	1.171,84	2.655,31	1.730,85
X12	866,9	708,3	843,58	1.359,93	1.977,57
X13	218,24	460,29	1.045,42	741,88	Matrahsız
X14	Matrahsız	532,79	Matrahsız	Matrahsız	Matrahsız
X15	1.371,71	1.362,08	1.543,16	2.014,01	2.548,77
X16	976,89	1.058,51	Matrahsız	467,04	Matrahsız
X17	179,03	220,58	293,28	355,69	ZARAR
X18	11.571,52	11.861,08	14.201,31	8442,3	15.958,96
X19	96,8	201,82	318,36	155,46	98,32
X20	Matrahsız	Matrahsız	Matrahsız	Matrahsız	Matrahsız
X21	308,95	295,25	345,10	1.221,40	548,58
X22	9.623,63	7.237,91	18.033,68	30.563,04	Matrahsız
X23	Matrahsız	219,04	715,59	510,06	5.959,87
X24	1.233,63	1.471,35	1.808,60	1.726,80	1.110,51
X25		Matrahsız	Matrahsız	Matrahsız	Matrahsız
X26	4.297,07	3.531,84	7.659,51	8.113,49	6.542,75
X27	127,13	6.357,10	Matrahsız	Matrahsız	Matrahsız
X28	2.130,38	2.702,43	9.565,53	5.059,68	4.121,91
X29	Matrahsız	4.071,34	1.372,50	2.300,22	Matrahsız
X30	Matrahsız	Matrahsız	Matrahsız	Matrahsız	809,36
X31	Matrahsız	Matrahsız	3.352,39	714,81	870,14
X32	186,69	2.889,94	2.488,38	1.924,40	2.411,06
TAHAKKUK EDEN TOPLAM VERGİ	52218,08	63078,49	85.057,66	86.052,69	68.903,18

Malatya ilinde faaliyet gösteren 32 adet dış hekimi ile yapılan görüşmeler neticesinde toplamda 2014 yılında 52.218,08 TL, 2015 yılında 63.078,49 TL, 2016 yılında 85.057,66 TL, 2017 yılında 86.052,69 TL, ve son olarak 2018 yılında 68.903,18 TL gelir vergisi ödenmiştir.

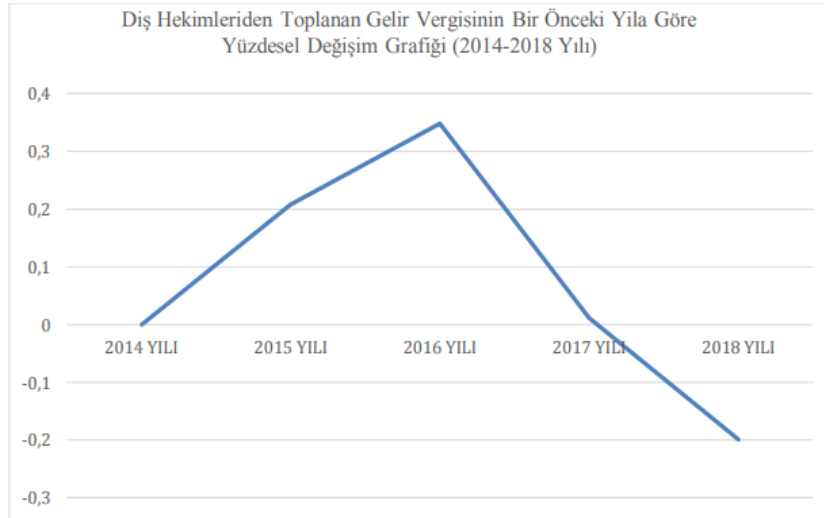
Atıf / cite: Karacan İsa (2022). Defter beyan sisteminin gelir vergisi üzerindeki etkisi: serbest meslek kazançları üzerine bir araştırma. *IJESOS International Journal Of Educational and Social Sciences* 1(1), 36-64.

Şekil 4.7. Dış Hekimlerinden Toplanan Gelir Vergisi

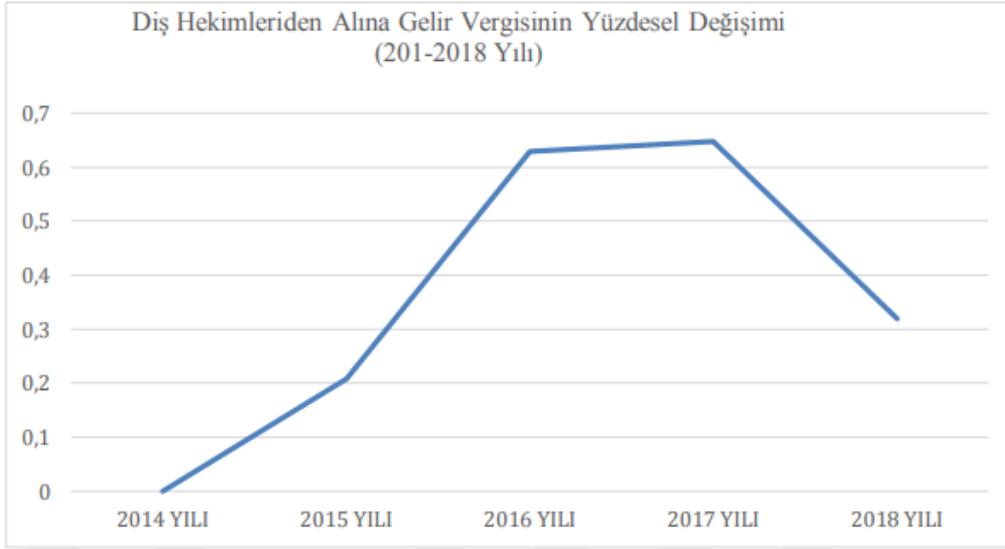
Şekil 4.7’ye bakıldığında dış hekimlerinin ödediği gelir vergisi 2014-2016 yılına kadar artış gösterdiği ve 2017-2018 yıllarında azaldığı göze çarpmıştır. Şekil 4.7’ye bakılarak Defter Beyan Sisteminin gelir vergisi üzerindeki etkisi ölçümlenememiştir.

Bu rakamlar doğrultusunda oluşturulacak yüzdesel değişim tablosu:

Şekil 4.8. Yüzdesel Değişim Tablosu (Dış Hekimleri)

Şekil 4.8’e bakıldığında dış hekimlerinin ödediği vergi yıllar itibari ile 2016 yılı dahil artış gösterdiği ve 2017 yılından itibaren azaldığı göze çarpmaktadır. Gelir vergisindeki 5 yıllık değişim şekil 4.9 gibidir. 2014 yılı temel yıl alınarak vergideki yüzdesel değişim incelenmiştir.

Şekil 4.9. Dış Hekimlerinden Alınan Gelir Vergisinin Yüzdesele Değişimi

Dış Hekimlerine ait gelir vergisi rakamları incelendiğinde 2016 yılına kadar düzenli bir artış olduğu görülmektedir. Ancak 2017 ve 2018 yıllarında vergisel gelirdede düşüş görülmektedir. 2017 yılından itibaren meydana gelen düşüşün sebeplerinden biri olarak bireylerin kamu hastanelerine daha fazla yönelmesi olduğunu serbest meslek erbapları tarafından beyan edilmiştir. Serbest meslek erbabı olan dış hekimlerinin gelirlerinin azalmasının bir diğer nedeni ise son yıllarda dış hekimlerinin bir araya gelerek şirket kurmaları ve kurumlar vergisi mükellefiyeti kazanması olduğu söylenmiştir. 2017 yılında gelir vergisinin azalma sebeplerinden biri de ekonominin kötüye gitmesidir. Gelir vergisi beyannameleri incelendiğinde Defter Beyan Sisteminin 2018 yılı etkisi vergisel boyutta ölçümlenememiştir.

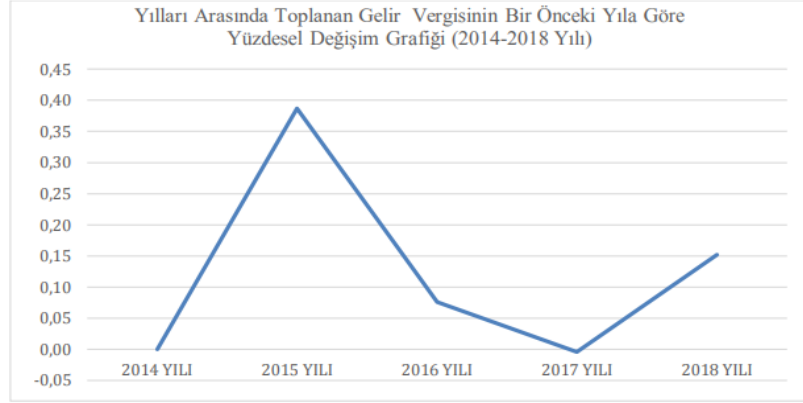
4.4. Genel Bulgular ve Değerlendirilmesi

Ülkemizde 2018 yılında Defter Beyan Sistemine geçilmesinden dolayı Malatya ilinde serbest meslek erbaplarının 2014-2018 yılları arasında elde ettikleri gelirleri üzerine yapılan araştırmada genel görünüm incelendiğinde çalışma 30 adet avukat, 38 adet mali müşavir, 32 adet dış hekimi; toplam 100 veriden oluşmaktadır. Vergi rakamlarının genel görünümü ise tablo 4.19'daki gibidir.

Atıf / cite: Karacan İsa (2022). Defter beyan sisteminin gelir vergisi üzerindeki etkisi: serbest meslek kazançları üzerine bir araştırma. *IJESOS International Journal Of Educational and Social Sciences* 1(1), 36-64.

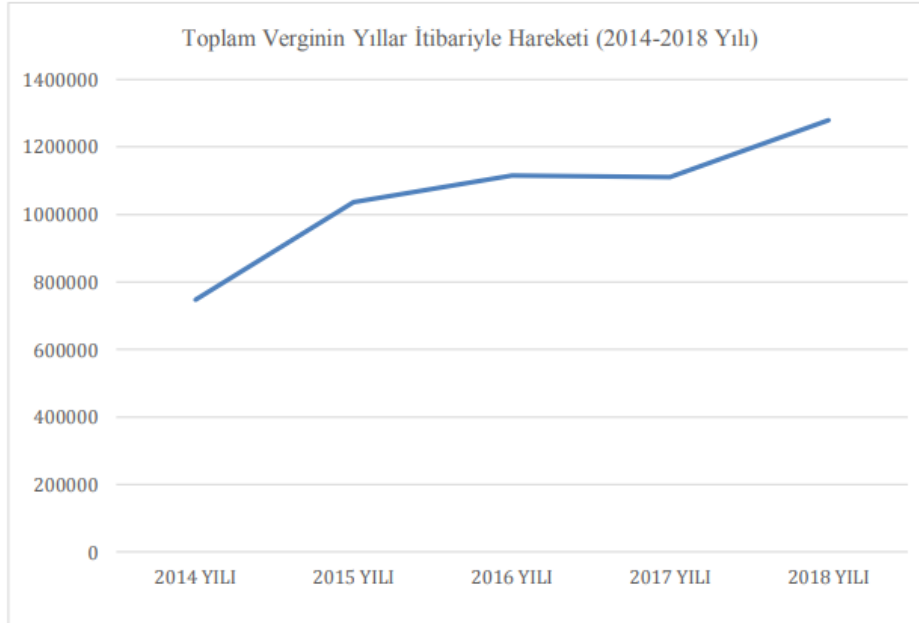
Tablo 4.10. Yıllara göre kümülatif serbest meslek erbabı vergi dağılımı-

	2014 YILI	2015 YILI	2016 YILI	2017 YILI	2018 YILI	5 YILLIK
MALİ MÜŞ.	507.269,2	764.545,12	800.935,02	796.790,32	858.685,91	3.728.225,57
DIŞ HEKİMİ	52.218,08	63.078,49	85.057,66	86.052,69	68.903,18	355.310,10
AVUKAT	188.188,21	209.482,38	229.980,07	228.272,31	352.161,18	1.208.084,15
TOPLAM	747.675,49	1.037.105,99	1.115.972,75	1.111.115,32	1.279.750,27	5.291.619,82

Şekil 4.10. Toplanan Gelir Vergisinin Bir Önceki Yıla Göre Yüzdese Değişimi

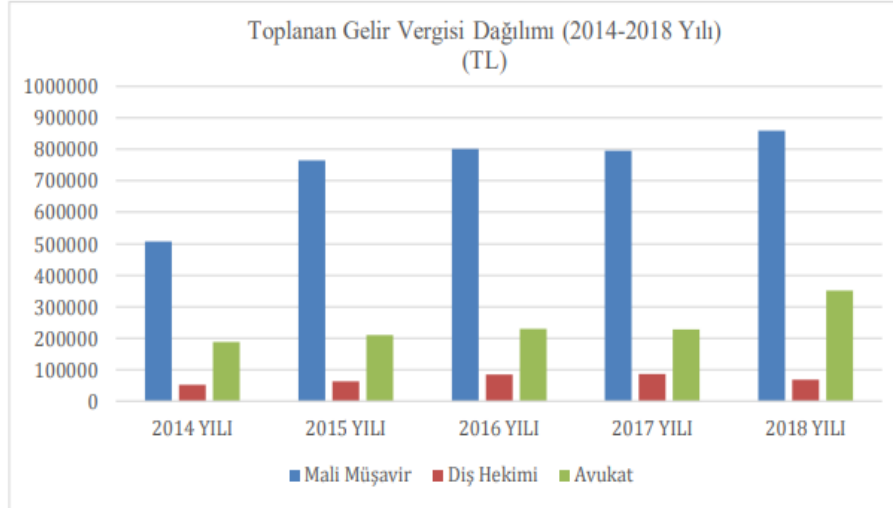
Kümülatif olarak toplanan gelir vergisi rakamlarının 2014-2018 yıllarındaki yüzdese değişimine bakıldığında anlamlı bir oranın olmadığı göze çarpmıştır ve bu oranın olmayışı defter beyanın vergisel etkisini ölçümleyememiştir. Şekil 4.10'a bakıldığında 2016 ve 2017 yılında vergisel gelirin azaldığını gözlemlenmiştir.

2014- 2018 yılları arasında gerçekleşen serbest meslek erbaplarına ait devletin tahsil ettiği vergi rakamları çalışmamızda incelenmiştir. Bu veriler doğrultusunda ödenen vergi rakamları incelendiğinde 2014 yılına oranla

ödenen vergilerin artış gösterdiği, 2016-2017 yılları arasında küçük oranda bir düşüşün olduğu görülmüştür. Bunun sebebinin 2016 yılında gerçekleşen siyasi gelişmelerin olduğu söylenebilir.

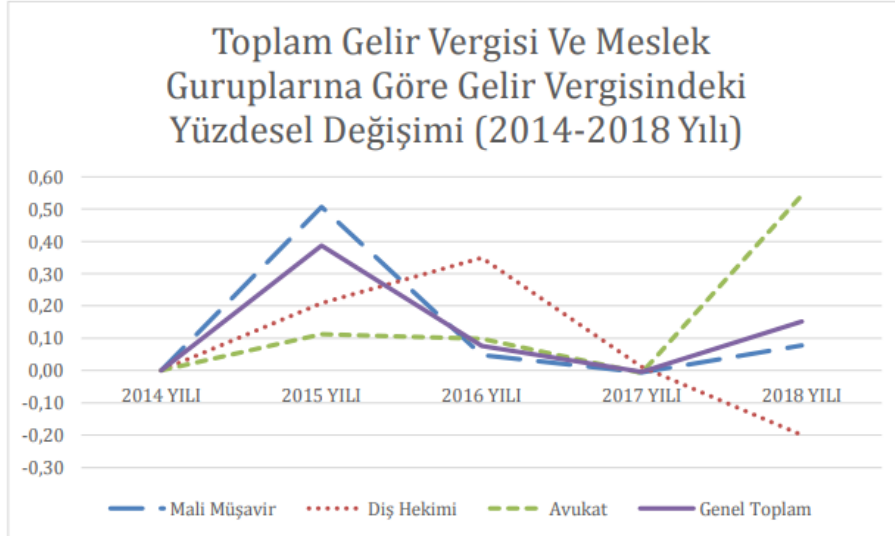

Şekil 4.12 incelendiğinde 2014-2018 yılları itibariyle Malatya ilinde toplanan vergilerin çoğunluğunu mali müşavirlerin oluşturduğu görülmektedir. Mali müşavirleri avukatlar ve diş hekimleri izlemektedir. Şekil 4.12 incelendiğinde 2017 yılında üç meslek grubunda da tahsil edilen gelir vergisi tutarı azaldığı gözlemlenmiştir. Toplanan vergilerin yüzdesel değişimleri incelendiğinde tablo 4.11 deki rakamlar görülmektedir.

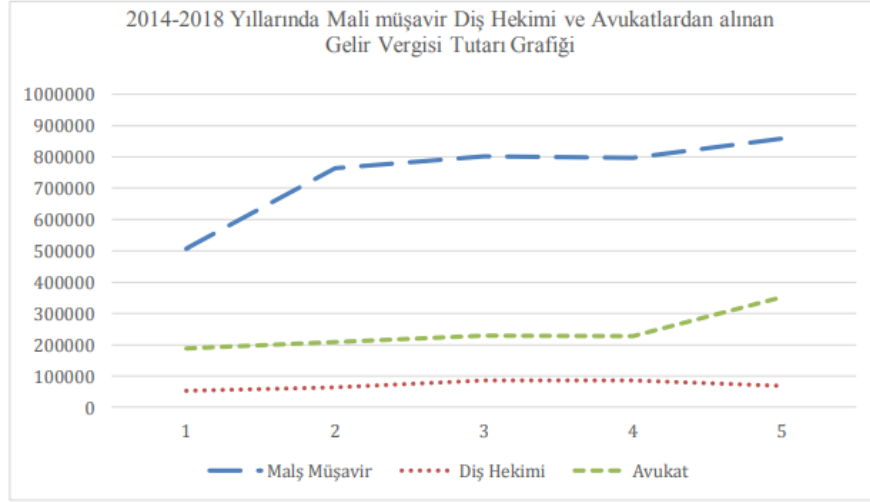
Tablo 4.11. Vergideki Yüzdesel Değişim

Vergideki Yüzdesel Değişim (%)					
Serbest M. Erbabı	2014	2015	2016	2017	2018
Mali Müşavir	0,00	0,507	0,047	-0,005	0,077
Diş Hekimi	0,00	0,207	0,348	0,011	-0,199
Avukat	0,00	0,113	0,097	-0,007	0,542
Toplam	0,00	0,387	0,08	-0,004	0,151

Yüzdesel değişim rakamları incelendiğinde vergide sürekli artış olduğu görülmektedir. Ancak 2016-2017 yıllarında devletin topladığı vergide düşüş olduğu, yapılan görüşmeler ile bunun sebebinin siyasi ve ekonomik olayların etkisinin olduğu gözlemlenmektedir.

Toplanan gelir vergisindeki yüzdese değişimler incelediğimizde yüzdese olarak sürekli artışın olduğu fakat 2017 yılında 3 meslek grubunda da düşüş olduğu gözlemlenmektedir. 2018 yılında diş hekimleri dışındaki iki meslek grubunun tekrar artış gösterdiği gözlemlenmektedir.

Şekil 4.14. Mesleklerden alınan vergiler

Şekil 4.14'te anlaşılacağı gibi en çok vergi geliri elde edilen meslek grubu mali müşavir daha sonra da avukat ve diş hekimleridir. Diş hekimleri ortalama bir vergi öderken mali müşavir ve avukatların ödedikleri vergiler artmıştır.

SONUÇ

Türk vergi sistemi; gelir üzerinden alınan vergiler, servet üzerinden alınan vergiler ve harcamalardan oluşan vergiler olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Gelir üzerinden alınan vergiler gelir vergisi ve kurumlar vergisi olarak iki ana başlıkta incelenmektedir. Gelir vergisi kişinin sahip olduğu ekonomik kaynakların ölçütü iken kurumlar vergisi kurumsal kazançların ölçütüdür. Gelir Vergisinin konusu gerçek kişilerdir. Bir takvim yılında gerçek kişilerin kazançları üzerinden kanunen kabul edilen giderlerin düşürülmesiyle elde

edilen pozitif tutar artan oranlı vergiye tabi olmaktadır. Devletin egemenlik gücüne dayanan vergiler, temelde kamu harcamalarının finanse edilmesini hedefler. Bu hedef doğrultusunda sınırlı kaynakların etkin ve verimli dağılımı ve gruplar arasında dengeli vergi yükü dağılımını sağlamak devletin nihai amacıdır. Rasyonel bir vergi sistemin varlığı, dengeli dağılımın ve makroekonomik hedeflere ulaşılmasında önemli bir konudur. Devletin mali amaçları ve mali olmayan amaçları verginin toplanmasındaki temel konudur. Mali amaç, ekonomiyi dengede tutmakken mali olmayan amacı ise sosyal devlet anlayışından da anlaşılacağı gibi gelir dağılımında adaletli olmak ve iktisadi faaliyetlere yön vermektir. Serbest meslek erbabı, mesleki bilgiye dayanan; sermaye faktöründen ziyade faaliyeti emeğin belirlediği, daha çok fikri, ilmi ve ihtisas temelli faaliyetlerdir. Bu faaliyetler şahsi sorumluluk altında yapılmakta olup, işverene bağlı olmamakta kendi namına verdiği hizmetlerdir. Örnek verilecek olursa mutad meslek halinde ifade edilen serbest muhasebeci mali müşavirler, yeminli mali müşavirler, doktor, avukat, yazar, danışman, ressam, noter vb. mesleki faaliyetler serbest meslek faaliyeti olarak gösterilebilir. Defter Beyan Sistemi serbest meslek kazancı olan işletmeler, basit usule tabi mükellefler ve işletme hesabına göre defter tutan mükelleflerin defterlerinin elektronik ortamda kayıt altına alınması ve muhafaza edilmesini sağlayan bir sistemdir. Bu sistem üzerinden işletme defteri ve serbest meslek kazanç defterleri, çiftçi işletme, ambar, envanter, damga vergisi ve bitim işleri defterleri tutulmaktadır. Bu sistem ile bürokratik işlemlerle birlikte maliyetlerin azaltılması hedeflenmekle birlikte kayıt dışı ekonomi ile mücadele etmek esas amacını oluşturmaktadır. Serbest meslek erbaplarına hem zamandan tasarruf sağlaması hem de bürokratik işleri en aza indirmesi beklenen Defter Beyan Sistemi ile internetin olduğu her yerden vergisel ve ticari işlemlerin kayıt altına alınabilmesini sağlanmaktadır. Defter Beyan Sistemi ile birlikte kırtasiyeciliğin azaltılması, defter tasdik maliyetlerini ortadan kaldırması, defter muhafaza etmekten kaynaklanan maliyetlerin söz konusu olmaması ve fatura, makbuz vb. belgelerin elektronik ortamda gerçekleşmesiyle bürokratik işlemler ve maliyetlerin azaltılması amaçlanmaktadır. Bu amaçla defter tasdik ücretleri ortadan kaldırılmıştır. Yine kırtasiyecilik büyük ölçüde kalkmıştır. Kayıt dışı ekonominin önüne geçmek de bu sistemin bir diğer amacıdır. Defter Beyan Sistemi, seri bir şekilde belge düzenlemesini sağlamakla birlikte serbest meslek erbaplarının bir mali müşavirle sözleşme yapma zorunluluğunu da ortadan kaldırmaktadır. 1 Ocak 2018 tarihinde yürürlüğe giren Defter Beyan Sisteminin etkisini görmek amacıyla Malatya ilinde serbest meslek faaliyeti yürüten (avukat, mali müşavir ve dış hekimleri) mükelleflerin 2014-2018 yılları arasında 5 yıllık gelir vergisi beyannameleri incelenmiştir. Çalışma 30 adet avukat, 38 adet mali müşavir, 32 adet dış hekim; toplam 100 veriden oluşmaktadır. Çalışmada verilere serbest meslek erbapları ile yüz yüze görüşerek ulaşılmıştır. Daha fazla sayıda veriye ulaşılamamasının sebepleri olarak öncelikle vergi rakamları kamuya açık bir sistem tarafından yayınlanmaması gösterilebilir. Çalışma için veriler bizzat serbest meslek erbapları tarafından alınmış, şahıslar gizli kalarak rakamların kullanılmasına izin verilmiştir. Vergi mahremiyeti sebebiyle Maliye Bakanlığı tarafından da verilere ulaşılamamıştır. Avukatlara ait gelir vergisi beyannameleri incelendiğinde 30

adet avukata ulaşılmıştır. Avukatlara ait gelir vergisi oranlarının 2014-2015 yılında düzenli bir artış gösterdiği bu düzenli artışın 2016 yılından sonra sekteye uğradığı ve 2018 yılında tekrar bir artışın olduğu görülmektedir. Vergilerde ortalama bir artış gerçekleşirken 2018 yılında %60 oranında artış gerçekleşmiştir. Buradan yola çıkarak ekonomik göstergeler incelendiğinde diğer meslek mensuplarına oranla en çok vergi oranı artışının avukatlarda meydana geldiği söylenebilir. Çalışmamızda incelenen meslek grupları içerisinde toplanan vergi rakamlarına bakıldığında en yüksek vergiyi ödeyen grubun mali müşavirler olduğu göze çarpmaktadır. Mali müşavirlerle görüşüldüğünde bunun nedeninin kazançlarının yüksek olması ve yasalarda getirilen sınırlamaların etkisinin olduğu belirtilmiştir. Diş Hekimlerine ait gelir vergisi rakamları incelendiğinde 2016 yılına kadar düzenli bir artış olduğu görülmektedir. Ancak 2017 ve 2018 yıllarında vergisel gelirden düşüş görülmektedir. 2017 yılından itibaren meydana gelen düşüşün sebeplerinden biri olarak bireylerin kamu hastanelerine daha fazla yönelmesi ve diş hekimlerinin bir araya gelerek şirket kurup kurumlar vergisi mükellefiyeti kazanması olduğu söylenebilir. 2014- 2018 yılları arasında gerçekleşen serbest meslek erbaplarına ait devletin tahsil ettiği vergi rakamlarının incelendiği çalışmamız doğrultusunda ödenen vergi rakamları incelendiğinde 2014 yılına oranla ödenen vergilerin artış gösterdiği, 2016- 2017 yılları arasında ödenen vergilerde küçük oranda bir düşüşün olduğu görülmüştür. Bunun sebebinin 2016 yılında gerçekleşen siyasi gelişmeler ve darbe girişiminden dolayı ekonominin kötüye gittiği söylenebilir. 2014-2018 yılları itibariyle toplanan vergilerin çoğunluğunu mali müşavirlere ait vergilerin oluşturduğu görülmektedir. Mali müşavirleri avukatlar ve diş hekimleri izlemektedir. Çalışma kapsamında meslek mensupları ve vergi dairesindeki yetkililer ile yapılan sözlü görüşmelerde sistemin sağlıklı bir şekilde işlediği ve aksaklıklarının giderildiği her geçen gün daha kullanışlı bir sistem haline geldiği belirtilmiştir. Yine görüşme yapılan kişiler bu sisteme bir denetim biriminin oluşturulması ile sistemin işlerlik kazanacağını ve kayıt dışı ekonominin önüne geçilebileceğini söylemişlerdir. Bu sistemle birlikte seri bir şekilde belge düzenlemesi mümkün olacağından sistem, serbest meslek erbaplarına bir mali müşavirle sözleşme yapma zorunluluğunu da ortadan kaldırmaktadır. Bu sistemin bir diğer özelliği diğer esnaf odalarına da artık sözleşme dâhilinde basit usul mükelleflerin defterlerini tutma yetkisi getirilmesidir. Malatya ilinde toplanan sözlü verilerin incelenmesi sonucunda Defter Beyan Sisteminin 2018 yılından itibaren etkin bir şekilde kullanıldığı gözlemlenmiştir. Sisteme ilk olarak serbest meslek erbapları ve basit usule tabi mükellefler 01/01/2018 yılında dâhil olmuştur. İşletme defterleri 1/1/2019 tarihinde sisteme dâhil olmuşlardır ve sistemden işlemleri yapılmaktadır. 78 Toplanan veriler doğrultusunda Defter Beyan Sisteminin gelir vergisi üzerindeki etkisi arzu edilen seviyede ölçülememiştir. Fakat meslek mensubu olarak mali müşavirler ile görüşmeler sonucunda basit usule tabi olup, gelir ve giderlerinin daha önceki yıllarda beyan etmeyen basit usul mükelleflerin 2018 yılında Defter Beyan Sistemini kullanmasıyla birlikte gelir ve giderlerini sisteme eksiksiz girdikleri, bilgileri Defter Beyan Sistemine kaydetmeleri sonucunda basit usule tabi olma mükellefiyetinden çıkarak işletme defterine geçtikleri, hatta bilanço usulüne tabi oldukları tespit

edilmiştir. Bunun sonucu olarak vergisel kazanç elde edilmiştir. Bu durum Defter Beyan Sisteminin basit usulde vergisel boyutta etkisinin olduğunu kesin bir şekilde göstermektedir. Serbest meslek mensuplarında ise sistemin etkisi net olarak ölçümlenememiştir. Yine yapılan görüşmeler sonucunda mükellefler bu sistemle birlikte kırtasiyeciliğin azaldığını belirtmişlerdir. Malatya Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası tarafından yayınlanan 2018 yılı defter tasdik ve kırtasiye giderlerine ilişkin danışma meclisi tavsiye niteliğindeki kararlara bakıldığında 2018 yılı için işletmelere 350 TL iken bu rakam 2019 yılında 200 TL olarak değiştirilmiştir. Serbest meslek faaliyeti gösterenler yine 2018 yılında 350 TL belirlenmişken, 2019 yılında bu rakam 200 TL olarak belirlenmiştir. Bu durum bize Defter Beyan Sisteminin kullanılmasıyla birlikte mükelleflerin defter tasdik ve kırtasiye giderlerine ilişkin giderlerinin azaldığını açık bir şekilde göstermektedir. Kayıtlar artık belge ortamında saklanması son bulmuş ve elektronik ortama alınmıştır. Böylece defter tasdik ve kırtasiye ücreti adı altında mükelleflerden alınan ücretlere son verilmiştir. Elektronik ortamdaki kayıtların muhafaza edilmesi gelir idaresi başkanlığı sorumluluğu altındadır. Bunun sonucunda belgelerin kaybolması depolanması gibi bir risk ortadan kalkmıştır. Sistemin uzun vadede tamamen uygulamaya girmesiyle birlikte yani çapraz denetim işlerlik kazandığında vergi kaçakçılığının önüne geçilmesi beklenmektedir. Sonuç olarak vergisel gelirin artması beklenmektedir. 2019 yılı içerisinde maliye bakanlığı ile yapılan sözü görüşmelerde çapraz denetimin kısmen işlerlik kazandığını ve mükellefiyeti bulunmayan hayali firmaların kestiği hayali faturaların ortaya çıktığı ve yasal olarak gerekli işlemlerin yapılmaya başlandığı beyan edilmiştir. Yapılan araştırmada Defter Beyan Sistemini getirilerinden bahsederken gelir vergisi üzerine etkisini tam olarak ölçümlenememizin sebebi Defter Beyan Sisteminden bir yıllık olan 2018 yılı verilerinin olmasıdır. İlerleyen yıllarda ekonomik etmenler ve gelir vergisi enflasyondan arındırılmış bir şekilde araştırma yapılırsa, Defter Beyan Sisteminin gelir vergisi üzerindeki etkisine ulaşılabilir. Yapılan çalışmanın sonuçları sadece Malatya ilinde faaliyette bulunan serbest meslek erbabı olan Mali Müşavir Dış Hekimi ve Avukatlardan elde edilen bilgilerin sonuçlarına dayanarak elde edilmiştir. Farklı bir örneklem için sonuçların değişiklik göstermesi olasıdır. Ayrıca çalışmanın ileride daha geniş bir örneklem ve farklı illerde yapılması Defter Beyan Sisteminin gelir vergisi üzerindeki etkisinin ölçülmesinde daha genel sonuçlara ulaşmak mümkün olacaktır. Defter Beyan Sistemine dair önerilerimiz ise şu şekildedir:

1. Defter Beyan Sisteminin serileşmiştir fakat daha seri kullanılacak formatta geliştirilmelidir
2. Defter Beyan Sistemine SGK menüsünün entegre edilmesi ve çalışan personellerin sisteme kaydedilip, tüm bordro işlemlerinin seri bir şekilde yapılması ve bunun sonucunda maliye bakanlığının personele ait giderlerin vergiselleştirilmesini denetim altına almış olacaktır.
3. Maliye bakanlığı elektronik uygulamaların yani interaktif vergi dairesi Gelir idaresi uygulamaları ile Defter Beyan Sisteminin birleştirilmesi ve böylece karmaşıklığın ortadan kaldırılması sağlanacaktır.
4. Sosyal güvenlik kurumu tescil işlemlerinin Defter Beyan Sistemine taşınmasını sağlamalıdır

5. E defter ve bilançoya tabi işletmelerinde Defter Beyan Sistemine alınması maliye bakanlığının denetim mekanizmasını pozitif yönde artıracaktır.

KAYNAKÇA

- Arıkan, N. İ. (2021), Digital Currencies: Some Theoretical and Practical implications, Ö. Kaya içinde, *Research and Evaluations in Social Administrative and Educational Sciences* (323-359), Ankara: İKSAD Publishing House.
- Akdoğan, A. (2009), *Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Akdoğan, A. (2007), *Kamu Maliyesi*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Akdoğan, A. (1999), *Kamu Maliyesi*, Gazi Kitabevi, Ankara
- ARIKAN, Necip İhsan. (2022). Crypto assets used in different industries and accounting of them. *Euroasia journal of social sciences & humanities*, 9(27), 56–72. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7038835>
- Aksoy, Ş. (1998), *Kamu Maliyesi (göz.gez.bs.)*. İstanbul: Filiz Kitabevi
- Arıkan, N. İ. (2020). An Overview Of The Cryptocurrencies; The Theory Of Money Perspective. *Malatya Turgut Özal Üniversitesi İşletme ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 1 (2), 147-165. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/mtuiyb/issue/57000/778034>
- Arıkan, N. İ. (2021). Identification of the Variables Effecting the Value of the Cryptocurrency . *The Journal of International Scientific Researches* , 6 (1) , 27-34 . DOI: 10.23834/isrjournal.842649
- Bilici, N. (2003), *Vergi Yükü Sorunu ve Ekonomik Rekabet*. *Vergi Rekabeti* (263), 155-159.
- Bodur, Ş. (2012), "Vergi Suçlarının Ortaya Çıkmasında Mali ve Sosyolojik Faktörler Çakır, T., Moğol, T., Ataç, E., Heper, F., Dönmez, R., Ataç, B., Varcan, N. (1993), *Kamu Maliyesi*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir
- Edizdoğan, N. (1989), *Kamu Maliyesi*, Ekin Yayınevi, Bursa
- Eker, A. (2004), *Kamu Maliyesi*, Anadolu Matbaacılık, İzmir, s.117
- Gökbunar, A. R. (1998), *Vergileme İlkeleri ve Küreselleşme*. Celal Bayar Üniversitesi İİBF Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 4(1), s. 177-201.
- Kırbaş, S. (1991), *Çeşitli Yönleriyle Vergi ve Türk Vergi Sistemi*, *Sayıştay Dergisi*, Cilt:2, Sayı:3
- Kızılot, Ş., Taş, M. (2013), *Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi*. Gazi Kitabevi, Ankara.
- Öncel, M., Kumrulu, A., Çağan, N. (2003), *Vergi Hukuku*, Turhan Kitabevi, Ankara
- Ş.A. Yeminli Mali Müşavirlik A.Ş Sirküler No: 2169 Sirküler Tarihi: 18.12.2017)
- Şen, H., Sağbaş, İ. (2016), *Vergi Teorisi ve Politikası*, Kalkan Matbaacılık, Ankara
- Şenyüz, D. (2001), *Türk Vergi Sistemi*, Ezgi Kitabevi, Bursa
- Şenyüz, D., Yüce, M., Gerçek, A. (2011), *Türk Vergi Sistemi Dersleri*, Ekin Kitabevi, Bursa
- Tosuner, M., Arıkan, Z. (2011), *Türk Vergi Sistemi*, Kanyılmaz Matbaası, İzmir.
- Turhan, S. (1998). *Vergi Teorisi ve Politikası*, Filiz Kitabevi, İstanbul
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2005), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık

GENİŞLETİLMİŞ ÖZET

İnsanların tarım ile birlikte yerleşik yaşama geçmeleri ve toplu halde yaşamının gerektirdiği ihtiyaçların, hizmetlerin ve sosyal giderlerin karşılanması için yöneticiler vergi toplamaya başlamış ve ilk vergiler meydana gelmiştir. Çağlar boyunca çeşitli şekillerde toplanan vergiler zamanla değişim içerisinde olmuştur. Gelişen teknoloji ile birlikte ekonomik işlemleri kayıt altına alma şekilleri de değişmiş ve böylece defter sisteminden elektronik sisteme geçilerek daha güvenilir kayıt ortamı oluşturulmuştur. Ana değişmez ilkeler olarak

vergilendirme, tarihimizdeki tüm anayasalarda temel ve değişmez ilkeler olarak yer almıştır. Türk vergi sistemi; gelir üzerinden alınan vergiler, servet üzerinden alınan vergiler ve harcamalardan oluşan vergiler üzere üçe ayrılmaktadır. Devletin egemenlik gücüne dayanan vergiler, temelde kamu harcamalarının finanse edilmesini hedefler. Bu hedef doğrultusunda sınırlı kaynakların etkin ve verimli dağılımı ve gruplar arasında dengeli vergi yükü dağılımını sağlamak devletin nihai amacıdır. Rasyonel bir vergi sistemin varlığı, dengeli dağılımın ve makroekonomik hedeflere ulaşılmasında önemli bir konudur. Devletin mali amaçları ve mali olmayan amaçları verginin toplanmasındaki temel konudur. Mali amaç, ekonomiyi dengede tutmakken mali olmayan amacı ise sosyal devlet anlayışından da anlaşılacağı gibi gelir dağılımında adaletli olmak ve iktisadi faaliyetlere yön vermektir. Gelir üzerinden alınan vergiler gelir vergisi ve kurumlar vergisi olarak iki ana başlıkta incelenmektedir. 1 Ocak 2018’de yürürlüğe giren Defter Beyan Sistemi, ülkemizde serbest meslek erbapları, basit usul mükellefleri ve işletme hesabı esasına dâhil olan mükelleflerin kâğıt üzerinde tuttıkları defter kayıtlarını elektronik ortamda tutabilme ve burada depolama imkânı getirmiştir. Defter beyan sisteminin; kısacası mükelleflerin vergisel işlemlerinin elektronik ortamda kayıt altına alınması ve burada saklanması amacıyla geliştirilmiş bir sistem olduğu söylenebilir. Bu çalışma ile Malatya ilindeki Defter Beyan Sistemine geçen mükelleflerin gelir vergilerinde meydana gelen değişikliklerin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında Malatya ilinde Defter Beyan Sistemine geçen 100 mükellef ile yüz yüze görüşülerek bu mükelleflerin 2014-2018 yılların arasında tahakkuk eden gelir vergisi tutarları ve mükelleflerin sistem hakkındaki görüşleri esas alınarak elde edilen veriler yorumlanmıştır. Çalışma 30 adet avukat, 38 adet mali müşavir, 32 adet diş hekimi; toplam 100 veriden oluşmaktadır. Çalışmada verilere serbest meslek erbapları ile yüz yüze görüşerek ulaşılmıştır. Daha fazla sayıda veriye ulaşılamamasının sebepleri olarak öncelikle vergi rakamları kamuya açık bir sistem tarafından yayınlanmaması gösterilebilir. Çalışmamızda incelenen meslek grupları içerisinde toplanan vergi rakamlarına bakıldığında en yüksek vergiyi ödeyen grubun mali müşavirler olduğu göze çarpmaktadır. Mali müşavirlerle görüşüldüğünde bunun nedeninin kazançlarının yüksek olması ve yasalarda getirilen sınırlamaların etkisinin olduğu belirtilmiştir Diş Hekimlerine ait gelir vergisi rakamları incelendiğinde 2016 yılına kadar düzenli bir artış olduğu görülmektedir. Ancak 2017 ve 2018 yıllarında vergisel gelirden düşüş görülmektedir. 2017 yılından itibaren meydana gelen düşüşün sebeplerinden biri olarak bireylerin kamu hastanelerine daha fazla yönelmesi ve diş hekimlerinin bir araya gelerek şirket kurup kurumlar vergisi mükellefiyeti kazanması olduğu söylenebilir. 2014- 2018 yılları arasında gerçekleşen serbest meslek erbaplarına ait devletin tahsil ettiği vergi rakamlarının incelendiği çalışmamız doğrultusunda ödenen vergi rakamları incelendiğinde 2014 yılına oranla ödenen vergilerin artış gösterdiği, 2016- 2017 yılları arasında ödenen vergilerde küçük oranda bir düşüşün olduğu görülmüştür. Bunun sebebinin 2016 yılında gerçekleşen siyasi gelişmeler ve darbe girişiminden dolayı ekonominin kötüye gittiği söylenebilir. 2014-2018 yılları itibariyle toplanan vergilerin çoğunluğunu mali müşavirlere ait vergilerin oluşturduğu görülmektedir. Mali müşavirleri avukatlar ve diş hekimleri izlemektedir.

EXTENDED ABSTRACT

The administrators started to collect taxes and the first taxes were formed in order to meet the needs, services and social expenses required by people living in a sedentary life with agriculture. Taxes collected in various ways throughout the ages have changed over time. With the developing technology, the way of recording economic transactions has also changed, and thus, a more reliable recording environment has been created by switching from the ledger system to the electronic system. As the main unchangeable principles, taxation has taken place as the basic and unchangeable principles in all the constitutions in our history. Turkish tax system; Taxes on income are divided into three as taxes on wealth and taxes on expenditures. Taxes based on the sovereign power of the state basically aim to finance public expenditures. In line with this goal, the ultimate goal of the state is to ensure the effective and efficient distribution of limited resources and a balanced tax burden distribution among groups. The existence of a rational tax system is an important issue in achieving balanced distribution and macroeconomic targets. The fiscal and non-financial purposes of the state are the main issues in the collection of taxes. While the financial aim is to keep the economy in balance, the non-financial purpose is to be fair in income distribution and to direct economic activities, as can be understood from the understanding of the social state. Taxes on income are examined under two main headings as income tax and corporate tax. The Ledger Declaration System, which entered into force on January 1, 2018, has made it possible for self-employed people, simple procedure taxpayers and taxpayers included in the business account basis to keep and store the book records kept on paper in electronic environment. Ledger statement system; In short, it can be said that it is a system developed for the purpose of recording the tax transactions of taxpayers in electronic environment and keeping them there. With this study, it is aimed to determine the changes in the income taxes of the taxpayers who have switched to the Ledger Declaration System in the province of Malatya. Within the scope of the study, face-to-face interviews were made with 100 taxpayers who switched to the Ledger Declaration System in Malatya, and the data obtained based on the income tax amounts accrued between 2014-2018 and the opinions of the taxpayers about the system were interpreted. The study consisted of 30 lawyers, 38 financial advisors, 32 dentists; It consists of a total of 100 data. In the study, the data were obtained by face-to-face interviews with self-employed people. First of all, tax figures are not published by a system open to the public as the reasons for not being able to reach more data. When we look at the tax figures collected among the occupational groups examined in our study, it is striking that the group that pays the highest tax is the financial advisors. When the financial advisors were interviewed, it was stated that the reason for this was their high earnings and the effects of the limitations imposed by the laws. However, there is a decrease in tax revenue in 2017 and 2018. It can be said that one of the reasons for the decline that has occurred since 2017 is that individuals tend to go to public hospitals more and dentists come together to establish companies and gain corporate tax liability. In line with our study, in which the tax figures collected by the state of the self-employed between 2014 and 2018 were examined, it was observed that the taxes paid increased compared to 2014, and there was a small decrease in the taxes paid between 2016 and 2017. It can be said that the reason for this is that the economy has deteriorated due to the political developments and the coup attempt in 2016. It is seen that the majority

Atıf / cite: Karacan İsa (2022). Defter beyan sisteminin gelir vergisi üzerindeki etkisi: serbest meslek kazançları üzerine bir araştırma. *IJESOS International Journal Of Educational and Social Sciences* 1(1), 36-64.

of the taxes collected as of 2014-2018 are the taxes belonging to the financial advisors. Financial advisers are followed by lawyers and dentists.